

**FORENINGEN
FOR KIRKEGAARDSKULTUR**

Nye Medlemmer.

Afdeling A.

217. Menighedsraadet, Kalundborg.

Afdeling B.

803. Hr. Anlægsgartner H. Hansen, Riddergade, Næstved.

Afdeling C.

804. Hr. Graver og Handelsgt. M. Pedersen, Kliplev.

805. Hr. Gartner Mogens Raaschou, Gl. Strandvej 57, Humlebæk.

806. Hr. Graver og Kirkegaardsgartner Houmann Haderslev.

807. Hr. Graver C. Jensen, Lars Bødkersvej 8, Skagen.

808. Hr. Graver ved Slotskirken, A. Mørch, Skanderborg.

809. Hr. Anlægsgartner G. Michael Larsen, Absalonsgade 7 St. tv., V.

810. Hr. Undergartner B. Kristensen, Valdemarsgade 15, V.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

7/12 (Østsj. Folkebl.): Menighedsr. i Ringsted utilfreds med Byraadets Placering af Kgd. i Byplanen.

8/12 (Loll.-F. Venstrebl.): Der skal ansættes en Kirkegaardsgartner i Nykøbing.

9/12 (Ringsted Folketid.): Tersløse Kgd. reguleres af Graver *Marius Johansen* efter Plan af Lektor *Georg Georgsen*.

9/12 (Rosk. Dagbl.): Kommunen betaler Dræningen af Osted Kgd. (Kr. 2830).

10/12 (Nationalt.): Paa Assistens.

11/12 (Svendborg Avis): Vester-Aaby Kgd. skal udvides med et Stykke Præstegaardshave.

11/12 (Silkeb. Soc.-Dem.): Ry Kgd. skal udvides.

12/12 (Berl. Tid.): Mere Pietet med Udgr. af gl. Begravelsespl.

13/12 (Nordsj. Venstrebl.): Frederikssund Kgd. skal udvides.

14/12 (Østsj. Folkebl.): Stiftsøvrigheden skal administrere Gravstedernes Vedligeholdelse.

14/12 (Hejmdal): Menighedsraadet har vedtaget at faa udvidet Rinkenæs Kgd.

15/12 (Kbh. Amts Avis): Dragør Anlæg som Kgd.

16/12 (Socialdem.): Herlev Kgd. udvides paa et Stykke af Kroens Jord.

19/12 (Nationaltid.): Privat Foretagsomhed skæmmer Kgd.

19/12 (Skive Soc.-Dem.): Kommunen skal betale 21,000 for Jord til Ud. af Kgd.

19/12 (Horsens Folkebl.): Indvielse af Klovborg Kgd. ved Pastor *Jeppesen*.

21/12 (Loll.-F. Venstrebl.): Arb. med Ud. af Stubbekøbing Kgd. er i Gang.

24/12 (Nationaltid.): Assistens Kgd. i Kbh. skal være en stor Park.

27/12 (Møns Folkebl.): Keldby Kgd.s Ud. blev indviet Lørdag af Pastor *Balle* (Havearkitekt *Johannes Tholle*, Entreprenør *Dahl* og Anlægsgt. *Frausing*). Omkostn. c. 20,000 Kr.

28/12 (Aarhus Stiftstid.): Gravstenenes Vidnesbyrd.

2/1 1945 (Vejle Soc. Dem.): »Kirkegaards-Opdagerner« holder Gravtyve borte.

3/1 (Møns Dagbl.): Ny Ringer og Graver ved Borre Kgd.

3/1 (Vestkysten): Varde Kgd. skal udvides.

9/1 (Politiken): Skindødt Barn blev levende i Kisten.

9/1 (Sorø Amtstid.): Bunker paa gl. Kgd. i Slagelse.

11/1 (Østsj. Avis): Planer om Ud. af Hylleholt Kgd.

11/1 (Bornh. Soc. Dem.): Kirkegaarde (paa Bornholm).

12/1 (Loll.-F. Venstrebl.): Materialeangel sinker Ud. af Stubbekøbing Kgd.

13/1 (Langel. Folkebl.): Lindelse Kgd. skal udv.

17/1 (Thisted Amts Tid.): Skal der fældes flere Træer paa Thisted Kgd.?

24/1 (Holstebro Soc. Dem.): Skal Kirkegaardshaven lægges ind under Anlægget i Holstebro?

24/1 (Lollandsposten): 82 Ansøgere til Stillingen ved Nykøb. F. Kgd.

25/1 (Demokraten): Det gl. Kapel paa Søndre Kgd. i Aarhus nedrives.

31/1 (Nordsj. Venstrebl.): Reguleringsarbejder paa Vinderød Kgd.

1/2 (Rosk. Avis): Paa Kgd. mødes alle Veje.

3/2 (Randers Dagbl.): I Forgaars indviede Pastor *Lundbæk Hansen* en Ud. af Visborg Kgd.

6/2 (Kolding Soc. Dem.): Begravelsesvæsenet i Kolding bør gøres mere demokratisk.

6/2 (Aarhus Stiftstid.): Aaby Kgd. skal udvides. (Omkostn. 101,500 Kr.)

8/2 (Jydske Tid.): Højer Kgd. trænger til Ud.

10/2 (Socialdem.): Til Nyanlæg i Gentofte er budgetteret som følger: Ordrup Kgd.: 100,000, Hellerup: 6-7,000, Mariebjerg: 15,000 og Gentofte: 2600 Kr.

15/2 (Holbæk Amts Venstrebl.): Kirkegaardsalléen i Kalundborg som Optændingsbrænde.

16/2 (Esbjergbladet): Hunderup Sogneraad afsætter Jord til Ud. af Kgd.

17/2 (Kalundborg Folkebl.): Der er sikret Kalundborg Kgd. Udvidelsesmuligheder.

20/2 (Holbæk Amts Soc. Dem.): Jordpaakastelsen bør foretages ved Graven.

21/2 (Skive Soc. Dem.): Malling Kgd. et enestaaende Oltidsminde.

22/2 (Holbæk Amts Soc.): Tranebjerg Kgd. skal udvides med 4000 m².

5/3 (Nordsj. Venstrebl.): Lynæs Kgd. skal udv.

6/3 (Socialdem.): Herlev Kgd. kan blive udvidet sydpaa og vestpaa.

FRA NORSKE KIRKEGAARDE

5/12 (Eidsvold Blad): Bør vi få kommunale kirkegårdsgartnere?

8/12 (Østlendingen): En plan for forskjønnelse av kgd. i Østerdalen?

15/12 (Bergens Tid.): Udv. av kgd.

16/12 (Tromsø): Udv. av kgd.

16/12 (Mosse Avis): Udv. av Rygge kgd.

3/1 1945 (Nord Trøndelag): Reis mennene fra Nansens Grønlandsferd 1888—89 et minnesm. i Stejnaker.

4/1 (Sarpsborg Dagbl.): Varteig skal utvide kgd.

10/1 (Glåmdalen): En glimrende idé å legge Vinnger kgd. til Nor.

12/2 (Fædrelandsvennen): Kgd. i Spind skal utbedres.

13/2 (Haugesunds Pressen): Omfattende tynningsarb. satt i gang på Udland kgd.

FRA SVENSKE KIRKEGAARDE

21/12 1944 (Folket, Eskildstuna): Nya gravkapell på nya kgd. i Eskildstuna.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Arkitekten Ugehefte Nr. 48—49: Konkurrencen om Familiecolumnbarier og Træmonumenter.

Landsbygraveren Nr. 12: Julehilsen. Oversigtsreferat af Landsbygr. For. Kursus i Hadsten 2.—6. Okt. 1944 m. m.—Nr. 1: Ved Aarsskiftet. Igennem 10 Aar. To Artikler. 25 Aar som Graver og Ringer. Vore Kirkegaarde.—Nr. 2: Hvorfor har vi Kirkeklokker? Menighedsraadene og Kursus.

Præsteforeningens Blad Nr. 10: Bedemandstjenesten i København.

Stenhuggertidende Nr. 2: En Konkurrence om Gravmæler af Træ i 1944.—Nr. 3: Gravmæler af Træ.

Norsk Gartnerforenings Tidsskrift Nr. 42 (1944): Vakrere kirkegårder.—Nr. 44—45: Vakrere kirkegårder.

Ignis Nr. 12: Prästerna och krematorierna. Julafon i krematoriet. Eldbegängelseutställning i Nora. Sveriges första krematorietävling. Konstnärlig utsmyckning av urnutlämningsrummet i Trelleborgs krematorium. Minneshögtiderna i krematorierna. Nya krematoriebeslut. De vid ångaren Westfalens

sänkning omkomnes begängelse.—Nr. 1: Eldbegängelse-rekviem. Prästerna och krematorierna. Till de dödes minne. X. Sandvikens urnlund. Bror Hjorths kristusbild i Borås krematorium. Eldbeg. i Pressen.—Nr. 2: Homerisk hjälte och nordisk slav inför endbeg. tanken. Hundra tusen eldbeg. i Böhmen-Mähren 1921—44. Eskildstuna krematorium 10 år. Sveriges första krematorium. Eldbegångna prästmän i Sverige. Ur brev till Ignis från när och fjärran.

Die Feuerbestattung Nr. 2 (1944): Friedhöfe sind Zeugnisse der Volkskultur. Denkwürdige Tage der Feuerbestattung von 70 Jahren. Kulturelle Symbole der Feuerbestattung und deutsche Sprache. Preisgestaltung om Bestattungsgewerbe.

BOGANMELDELSER:

Politikens Aarbog 1945: Hvem? Hvad? Hvor? Red. Helge Larsen, 448 S., Lommeformat, Kbh. 1944.

Af Indholdet fremhæves en Billedartikel om »Danske Kongers Begravelser«, der er udmærket illustreret og rummer Begr. ligefra Kong Gorm til Frederik VIII.

Råd och anvisningar till allmänhetens vägledning vid ordnande av begravning och eldbegängelse. Udg. af Stockholms stads kyrkogårdsnämnd. 4 S., 8°, Stockholm 1942.

Indeholder kort Redegørelse for Forholde vedr. Begravelse og Ligbrænding, derunder 5 forskellige »Kostnadsforslag« samt paa Bagsiden Adresser paa Bedemandsinstitutioner.

Beretning fra J. E. Ohlsens Enkes Plantepatologiske Laboratorium. 80, 8 S., Kbh. 1945.

Indeholder en udmærket tilrettelagt Redegørelse for Anv. af Idosect-Sprøjtevædske paa Grundlag af Erfaringer fra 1944 og forfattet af Forsøgsleder, mag. agro. Paul Neergaard.

Meddelelser fra Foreningen til gamle Bygningers Bevaring. V. R. I. 40, 38 S., Kbh. 1944.

Heftet indeholder første Del af en Redegørelse for Bevaringsproblemer og ser derunder bl. a. Arkitekturen i Sammenhæng med de øvrige Elementer. Nævner de gl. Kirkegaarde i Byerne og hævder (S. 7), at »Træer og alskens Bevoksning, set i Forbindelse med Arkitektur, saa godt som altid vil være en særdeles virksom Skønhedsfaktor«.

Vallø Stifts Have 1944 ved Eigil Qwist. Egmont H. Petersens kgl. Hofbogtr., 40, 32 S. plus 1 Plan, upag. og u. Å.

Med Tilegnelse til Hds. Maj. Dronningen, der er Vallø Stifts Protektrice; et nydeligt, lille Skrift paa krideret Papir med Billeder og Beskrivelse af en Del af Vallø Stiftshaves Træer og Buske. Skriftet er iflg. et Forord, der synes affattet af et af Stiftets

Embedsmænd, tænkt som en Vejledning for de Besøgende til lettere at bestemme de sjældnere og særprægede Træplanter, som findes i Haven, uden at Parkens Historie desværre iøvrigt skrives. Grundlaget for Vejledningen er lagt af den forrige Stiftsgartner (der nu er botanisk Haves Gartner i København) og det er fuldført af den nuværende. Til Teksten slutter sig en farvelagt Plan med Kvadratinddeling og Stednummerering, hvorefter Planterne let kan stedfæstes, og omvendt kan man fra Planen finde frem til Planten gennem den Registrering af dem, der findes i Hefkets 2det Afsnit. I første Afsnit foretages en Rundgang i Parken, hvorunder der baade berettes om de senere Aars Arbejder i Haven, samt om hvornaar Planterne er anbragt m. v., — en omhyggelig og lærerig Gennemgang, der rummer mange interessante Momenter. Billedstoffet er førsteklases og bestaar udelukkende af friske og nye Fotografier, ofte optaget under fornøjelige Synsvinkler. Planteelskere, Dendrologer og Havefolk af mange Slags samt Turister, der besøger den smukke og altid saa velholdte og veldrevne Stiftshave, vil med Tak tage imod denne Vejledning, — og ønske, at andre af vort Lands bedste Haver ejede noget lignende. Det staar intetsteds i Heftet, men maa forudsættes, at det er Stiftet, som har udgivet Vejledningen, hvorfor Takken bør rettes dertil. Men ogsaa den tidligere Stiftsgartner (Jensen) og nuværende (Qwist) bør have Tak, fordi de har udført Arbejdet med Tilrettelægning og Udarbejdelse af Stoffet. Formodentlig af typografiske Hensyn er Heftet ikke forsynet med nogen Paginering; men det forekommer dog Anm., at en Paginering havde været praktisk ved Brugen, og at den maatte have kunnet anbringes uden at forringe Hefkets Udseende. Der mangler ogsaa Trykkeaar (1945). I Teksten anvendes Anførselstegn om adskillige Stednavne, saasom »Purlundsgang«, »Rosenøen« m. v., hvilket synes i sin Orden, men at der ustandseligt i 1ste Afdeling af Bogen sættes Anførselstegn omkring »Nordmannsgran«, »Weymouthsfyr«, »Frynsee«, »Hestekastanje«, ja, endog om »Gran« synes ganske umotiveret, — saa meget mere som det i 2det Afsnit kun gøres een Gang og da kun om »Weymouthsfyr«.

Trær og Buske i Vintertilstand ved K. Gram og K. Jessen, Lommeformat, 100 S., Gyldendal, København 1945, Kr. 4,75.

Ud fra den helt rigtige Tanke, baade at der er mange Mennesker, som ikke kender Træerne i deres Vinterdragt, og at man om Sommeren vanskeligt faar Øje for det individuelle og Strukturen i Træerne (»Man kan ikke se Skoven for bare Trær«), har de 2 Professorer i Botanik ved Universitetet og Landbohøjskolen sat sig for at give Publikum en Vejledning til »at blive dus med Træerne og

Buskene i deres Nøgenhed«. Selv om Anm. ikke formaar helt at sætte sig i det ufaglige Publikums Sted, maa der dog skønnes, at den lille Anvisning baade i sin tredelte Opdeling (Orientering, Systematisering og Illustrering) giver overordentlig gode Oplysninger og rummer fine Analyser af de interessante og smukke Detailler, hvorpaa Kendskabet til det Hele (Træ eller Busk) maa baseres. Forfatterne fortjener Tak, fordi de har villet gøre dette Arbejde, og det maa ønskes, at Heftet maa finde megen Udbredelse, især blandt Ungdommen i Aftenskoler, Friluftorganisationer m. v., saa at Kærligheden til Naturen og Lysten til at færdes i den maa blive parret med et intimere Kendskab til dens Detailler.

Huset og Haven. En praktisk Haandbog omfattende juridiske, økonomiske og skattetekniske Forhold samt Vejledning i Udførelse af Haandværk og Arbejde i Huset og Haven. Under Redaktion af Aksel Holmdorf. Georg Andersens Forlag, 80, 640 S., København 1945. Kr. 54,00.

Afsnittet om Haven omfatter 134 Sider, og det er skrevet af Havebrugskandidat *Alice Nissen*, der har behandlet de mange forskellige Omraader samt Kulturer paa en meget pæn Maade. Det er fra Forfatterindens Side et Debutarbejde og kan ikke give en Havearkitekts paa egne, aarelange Iagttagelser gjorte Erfaringer, selvom *Alice Nissen* iøvrigt hører til de mere modne af de unge Havebrugskandidater; der findes dog samlet mangt og meget, som neppe staar tilbage for, hvad andre Afsnit i Bogen yder, og som sikkert kan være Villaejere o. l. til Nytte. Den lidt uheldige Sortering af Planterne efter deres danske Navne skyldes Redaktionens Ønske og den har naturligvis ikke kunnet gennemføres, da adskillige Planter ingen gængs dansk Navn har (saasom *Gaillardia*, *Ligularia*, *Nepeta* m. fl.); Redaktionen maa ogsaa staa for baade Valget af Billeder, der røber en vis Usikkerhed, og i Fordelingen af disse, der giver en Sammenklumpen, f. Eks. paa S. 457, 554—58, mens Masser af andre Sider savner Billeder, samt en uheldig Beskæring, f. Eks. Fig. 465; iøvrigt er der over 100, som oftest gode Billeder, hvoraf Forfatterinden har optaget flere. Bogtryk og Papir er fuldt paa Højde med, hvad der kan forlanges og ventes af en Bog af denne Art.

Haveejerens Haandbog. Red. af Paul Neergaard, 372 S., 80, J. Fr. Clausens Forlag, Kbh. 1944. Kr. 20,—.

Under Redaktion af Magister, Forsøgsleder *P. Neergaard* har 15 Fagmænd paataget sig at skrive en Bog, »stor nok til at rumme alt af væsentlig Betydning for Arbejdet i Haven, men ikke større, end at selve den lille Haves Budget vil kunne bære og drage Fordel af dens Anskaffelse«, som det hed-

der i Forordet; og det kan siges, at det er lykkedes dem at lægge baade en smuk og en indholdsrig Bog paa Bordet. Paa de næsten 400 Sider er givet udmærkede Raad for Haveamatøren, og de mere end 300 Billeder støtter paa udmærket Maade Teksten. Der findes ogsaa Afsnit, som man ikke er vant til at finde i Havebøger, f. Eks. »Nogle Fagudtryk«. Redaktionen bærer utvivlsomt den største Ære af Foretagendet; der er valgt med Omhu, men dog udvist stor Liberalitet, f. Eks. i de forskellige Forfatteres Ortografi, hvad Redaktøren udtrykkeligt bemærker i Forordet, — saa stor er denne Liberalitet, at Redaktørens Fornavn staves forskelligt foran og bagpaa Bogen! Der findes mange Billeder, som (efter vor Tids Krav om Anskuelighed i vore Bøger) udmærket godt kan »læses«, uden at man først studerer Teksten, — herfra undtages dog ubetinget Fig. 9, og i Fig. 27 er man gaaet ganske udenom det prekære Punkt i, hvordan Rullesten i et Vandbassin kan komme til at blive liggende paa et stærkt skraaende Fundament. Det forekommer iøvrigt uretfærdigt at fremhæve et Afsnit fremfor andre; man har kun den behagelige Ting at kunne anbefale dem alle til Læsning, eller for at sige som Forordet: Til at danne Have-Studiekredse. Stikordsregistret, der kaldes Emneliste, er forbillidigt arrangeret.

Æbelholt Kloster. Af C. G. Schultz, Vilh. Møller-Christensen og Paul J. Reiter; 80, 80 S., Nyt nord. Forlag, Kbh. 1945.

I Løbet af de sidste Aar har en Stab af Lærde samt Studenter været paa Færde med at udgrave en af vore interessanteste Tomter, Æbelholt Kloster-tomt, 6,4 km fra Hillerød ad Vejen til Frederiksværk. Æren for at denne Klostertomt nu er afdækket og præsenterer sine Søjler og Murværker over for andre Forbifarende, skyldes i første Række Læge, Dr. med. V. Møller-Christensens Initiativ, men derudover ogsaa Bidrag og Støtte fra mange Sider. Nu har Forlagsboghandler *Arnold Busck* muliggjort, at ogsaa de foretagne Undersøgelser har kunnet publiceres, og vi har baade faaet udvidet vort Kendskab til Abbed *Vilhelm*, der maaske er den mest betydningsfulde Skikkelse blandt Danmarks Middelalderhelgener, og til Klostermunkenes velsignelsesrige Gerning og deres Byggeri. Tillige har gennem Udgravningerne det øvrige Land faaet et Sidestykke til det jydsk Øm Kloster, — hvilket vi har Grund til at være stolte over. Det er forstaaeligt, at Nationalmusæet interesserer sig levende for det Stykke Middeltalder, som ligger afdækket og tilgængeligt ved Alfarvej, og det er at vente, at Forholdene paa Stedet til sin Tid i eet og alt maa blive præget af denne Interesse.

RESOLUTIONER m. m.

(Fortsat fra Side 20).

Planerne vedrørende Kapellets Indretning i Enkeltheder maa, efter at være godkendt af Provstiusudvalget, forelægges Stiftsøvrigheden til Godkendelse, ligesom Provsten maa afholde Syn over Gravkælderens, inden denne gøres tilgængelig for Offentligheden.

Endvidere maa Enkelthederne vedrørende den fremtidige Forevisning af Jarlen af Bothwell's Kiste — der, som foreslaaet, maa forsynes med fast Glaslaag — fastsættes af Menighedsraadet og stadfæstes af Stiftsøvrigheden.

Det tilføjes, at Ministeriet intet har at erindre imod, at de i Kirkens Gravhvelvinger hensatte 18 andre Kister nedgraves paa Kirkegaarden i en Fællesgrav for Enden af Kirkegaardens Midtergang mod Øst, og at der paa Graven rejses en Sten med Navnene paa de Personer, hvis Kister man er i Stand til at identificere, og med en af Stiftsøvrigheden godkendt Indskrift.

Endvidere tilføjes det, at Ministeriet efter Omstændighederne kan bifalde, at Udgifterne ved de omtalte 18 Kisters Nedgravning paa Kirkegaarden og Gravens Ordning m. v. udredes af Stiftets almindelige Reservefond.

27. Jan. 1940. Kirkeministeriets Skriv. (til Stiftsamtmanden og Biskoppen over Aalborg Stift), **hvorved Kirkegaards- og Begravelsesvæsenet i Aalborg Købstad overgaar til kommunal Drift, m. v.**

Gennem Aalborg Stiftamt modtog Ministeriet den 23. April 1938 et Andragende fra Aalborg Byraad, hvori anholdtes om Godkendelse af et af Kirkegaardsbestyrelsen i Aalborg enstemmigt indstillet og af de paagældende Menighedsraad tiltraadt Forslag om, at Aalborg Kommune overtager Administrationen af det af Menighedsraadene gennem Kirkegaardsbestyrelsen hidtil administrerede Kirkegaards- og Begravelsesvæsen i Aalborg paa følgende Betingelser:

1. Kommunen overtager samtlige de under Aalborg Kirkegaardsbestyrelse bestyrede Aktiver, navnlig Kirkegaardene med Bygninger, Hegn og Plantninger, Inventar i Bygninger, Redskaber m. v., samt de under Kirkegaardsbestyrelsen bestyrede Kapitaler, navnlig Vedligeholdelsesfonden.

2. Kommunen overtager samtlige de ovennævnte Aktiver paahvilende Forpligtelser og alle af den nuværende og tidligere Kirkegaardsbestyrelse indgaaede Forpligtelser, derunder navnlig ogsaa til Vedligeholdelse af Gravsteder.

(Fortsættes i næste Nr.)